

Dombóvári János

A XIII. ZENETUDOMÁNYI KONFERENCIÁRÓL

Tévedtek azok, akik arra számítottak, hogy a **LAVOTTÁTÓL KODÁLYIG. Verbunkos konferenciák Zemplénben (1990–2020)** című tanulmánykötet megjelenésével – amely 12 konferencia 33 verbunkos témájú előadását adta közre – már nem lesz folytatása a magyar zenetörténeti kérdések boncolgatásának Zemplénben. Ellenkezőleg, a 2022. szeptember 29. és október 1. között, *Magyar zenetörténeti kérdések Lavottától innen és túl* címmel, Sátoraljaújhelyen és Tállyán megrendezett XIII. Zenetudományi konferencia a bizonyossága annak, hogy a szervezők eltökéltek a folytatásban. A felkért előadók – Fehér Éva, Gombos László, Ittészné Kövendi Kata, Kelemen Éva, Radics Éva, Szecsódi Ferenc, Sziklavári Károly, Tusnád László – értékes, gazdag ismeretanyagot osztottak meg a hallgatósággal, amelyet ki-ki hangszerrel a kézben élvezetes zenei illusztrációval színesített. A szervezők gondoskodtak arról is, hogy a konferencia mindhárom napját egy-egy hangverseny zárja.

.....

Bónis professzor gyulai Erkel-konferenciáiról örökölt kedves hagyománya a rendezvénynek, hogy a 75 esztendő, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, Kossuth-, valamint Liszt Ferenc-díjas zenepedagógus SZABÓ DÉNES személyében az idén is volt díszvendége a tanácskozásnak. A nyíregyházi CANTEMUS-kóruscsalád alapító igazgató-karnagya a három napos rendezvénysorozatot ezúttal a nyár folyamán a római nemzetközi kórusversenyen díjat nyert Gyermekkarának – a gyönyörűségtől lélegzetelállító – hangversenyével nyitotta meg a sátoraljaújhelyi Városháza dísztermében. A cantemuszos bevonuló énekszó után Dombóvári

János rövid beszélgetésben a díszvendéget – egyebek mellett – a római Nemzetközi Kórusversenyen elért Arany Diplomáról faggatta. Arra a kérdésére, hogy az alapító így a 75. táján hogyan látja a kóruscsalád jövőjét, „jól érzem magam, dolgozunk, még nem gondolkodom róla” – hangzott a lakonikus válasz. Ezt követően a díszterem hallgatósága mintegy órán át először lehetett fültanúja Sátoraljaújhelyen annak a csodának, amelyet egyszerűen így nevezünk: Cantemus Gyermekkar.

A konferencia második napja kezdetén Sátoraljaújhely Város Önkormányzata nevében Dr. Madák Tímea osztályvezető a hely történelmét megidézve köszöntötte a konferencia résztvevőit. Lavotta Lassú magyarjának – Novák-Tóth Györgyi, Dombóvári János (hegedű), valamint Bojti Eszter (zongora) voltak a közreműködői – rendhagyó előadása után a LAVOTTA JÁNOS-DÍJ 2022. évi átadásának ceremóniája következett.

Fehérné Sulyok Éva, a konferencia moderátora ismertette a kuratórium döntését:

A Lavotta Alapítvány kuratóriuma 1991-ben Lavotta János-díj létrehozását kezdeményezte „a történelmi Zemplén- és Abaúj településein működő művészek, e táj kultúrájának gyarapításáért fáradozók kitartó, magas színvonalú művészi munkájának-, továbbá Lavotta János életművét kutató, népszerűsítő, hagyományt teremtő és ápoló, tudományos tevékenység elismerésére.”

A XIII. zempléni zenetudományi konferencián a díj huszonhetedik alkalommal történő átadására kerül sor.

A Lavotta János Kamarazenekar Alapítvány kuratóriuma a térség máig egyetlen művészeti díját 2022-ben **GOMBOS LÁSZLÓ** muzikológus, zeneirodalom és -elmélet-, középiskolai énektanár, karvezetőnek adományozza.

Indoklás

Gombos László zenetörténész 1967-ben született Szombathelyen. Zongorát, orgonát és zeneelméletet tanult, majd 1990-ben Budapesten, a Liszt Ferenc Zeneakadémián karvezetői és zenetanári, 1995-ben pedig ugyanitt zenetörténészi diplomát szerzett. 1995 és 1998 között az egyetem doktori iskoláját végezte. 1998-tól 2002-ig a Debreceni Egyetemen, emellett 1995-től Budapesten a Bartók Konzervatóriumban tanított zenetörténetet. 1994 óta a Zenetudományi Intézet kutatója: itt 2002-ig a Legújabbkori Zenetörténet Osztályon, majd a Dohnányi Archívumban dolgozott, 2009 óta az intézet Zenetörténeti Múzeumának tudományos munkatársa.

Szakterülete a 19. és 20. század magyar zenetörténete. Számos könyvet írt és szerkesztett, valamint több száz cikket publikált. Előadásokat tartott és harmincnél több zenei kiállítást készített Európa szerte. A Hubay Jenő Alapítvány és a Liszt Ferenc Társaság budapesti elnöke, a Hubay Jenő Társaság alelnöke, zenetudományi munkásságát 2018-ban Szabolcsi Bence-díjjal jutalmazták.

A Lavotta János Kamarazenekar művészeti vezetője Bónis professzor gyulai Erkel-konferenciáinak főszervezőjeként még az ezredforduló táján ismerte meg Gombos Lászlót. Magától értetődő volt, hogy 2006-ban Farkas Ferenc születésének centenáriuma emlékező zempléni konferenciára a szervezők a zeneszerző életműve legavatottabb szakértője részére meghívót

Gombos László Lavotta János-díja

küldtek. Gombos László ezután 2020-ig további hat-, köztük két Lavotta témájú – Lavotta János alakja Hubay Jenő kompozícióiban; Lavotta, a magyar Beethoven? – lebilincselő előadással gazdagította hallgatóságán keresztül a magyar zenetörténetet.

A díj adományozója Gombos Lászlónak a magyar zenetudományt gyarapító sokrétű munkáját a LAVOT TA JÁNOS-DÍJ odaítélésével ismeri el s köszöni meg.

A zempléni konferenciák elismert moderátora első előadóként Szecsődi Ferencet szólította, akiről ismert, mennyire szívén viseli a legendás szegedi muzikusokat. Előadásában a 90 éve született Káté István hegedűművészre, zeneszerzőre, az iskolateremtő zenepedagógusra, a veszprémi Csermák Antal Zeneiskola majd 30 éven át igazgatójára – virtuóz Káté darabok illusztrálásával – emlékezett.

Szecsődi Ferenc

Tusnády László

„Közös az emberiség szívverése, de igazán csak a saját nyelvünkön, saját zenénkkel juthatunk el a magyarság szívéhez” – idézem Tusnády László professzort, aki Arany János és Kodály Zoltán nyelvzenéje címmel megtartott nagy ívű előadását – igazolásul számos nemzetközi példát s költőt idézve – e gondolatból bontotta ki.

Az első kávészünet után Ittészné Kövendi Kata rendhagyó előadásában – Egy zenepedagógus hagyatéka - a feldolgozás tapasztalatai –, férjének, Dr. Ittész Mihály szellemi hagyatékának, vállaira nehezedő édes terhének mázsás súlyáról, szemléletes power point-formában osztotta meg gondolatait. A prezentáció harmadik képkockáján Weöres Sándor Boleró című versében az elkerülhetetlen elmúlásra figyelmeztet: „... ahányan végre így együtt vagyunk, mind elmegyünk.” A következő képkockán pedig – Ittész Mihály: Kodály testamentumából idézve –

már a hagyatékkal bánás felelőssége is felmerül: „... Okosan cselekvőnek azonban csak azt tartjuk, aki „dolgoztatja” az örökséget, új értékek forrásaként kamatoztatja azt.” Számos gyakorlati tanáccsal szolgált az előadás, pl. amikor elsőként azt hangsúlyozta, lehetőleg „magunkon kezdjük a hagyatékrendeztést!” Csak kívánhatjuk, hogy Ittészné Kövendi Katának legyen még ideje ezt az aprólékos, sok türelmet igénylő munkát – számos segítő bevonásával – erőben, egészségben elvégezni!

Ittészné Kövendi Kata

Az utóbbinak volt híján a doktoranda Fehér Éva hungarológus, aki A zene, mint emlékezeti médium című előadását betegsége miatt nem tudta megtartani, így az izgalmasnak ígérkező témával egy később megjelenő kiadványban találkozhatunk majd.

Fehér Éva előadása helyére Dombóvári János a program végéről lépett elő, s nem tervezett módon először Hubay Jenő Ima című darabját szólaltatta meg – Bojti Eszter kísérte

Dombóvári János

képzőművész-tanár, szobrász, fafaragó, valamint az előadó igazgató-kollégája, Lavotta Kamilla (1940–2003) hegedű-szolfézs tanár következnek. A nemzetség kétség kívül a legmagasabb művészi értéket képviselő tagja a Svédországban élő Lavotha Elemér (1952–) csellóművész, jelenleg is a Királyi Zeneakadémia professzora, szolistaként, kamarazenészként egyaránt világhíres művész, játékát számos rádió- és CD-felvétel örzi. Ráadásul első szülött fia, Andreas Emanuel Lavotha apja nyomdokaiba lépve a művész-Lavották hírnevét viszi tovább a nagyvilágban.

A délelőtti utolsó előadójaként *Gombos László* – akitől nem áll távol az érdekességek, ritkaságok, különlegességek keresése – ezúttal a Lavotta hegedűinek eredt a nyomába. Különböző életrajzi írásokból ismert, hogy Lavotta nagy „fogyasztója” volt a „Stradivari”-hegedűknek, ugyanis nem egy vitája ért véget úgy, hogy társa kobakján végezte a nemes hangszer, s a legenda szerint még koporsójába is jutott belőlük. *Gombos László Lavotta János hegedűje. Vonós hangszereink a 19. századból* címmel a tőle megszokott érdekfeszítő, helyenként a humort sem nélkülöző előadásában számos feltételezést igyekezett cáfolni, azonban még jó néhány kérdés maradt, amely további tisztázásra vár.

Gombos László

Mivel a délutáni előadásrendet – a tervezett beosztás helyett – a fővárosi vonatok érkezése-indulása határozta meg, elsőként így került sor *Kelemen Éva* előadására *Egy ismeretlen életmű: Vécsey Jenő (1909–1966) zeneszerző pályaképe* címmel. Az ígéretesen induló zeneszerzői pálya – négy év Kodály Zoltán osztályában, majd ösztöndíjasként egy tanév bécsi Collegium Hungaricumban – ellenére nem a termékeny zeneszerzők között tartják

Kelemen Éva

számán. Viszont egy igen kritikus időszakban – 1945-től haláláig – az OSZK Zeneműtárának vezetőjeként annál több elismerést szerzett. Könnyen lehet, hogy Vécsey Jenő ebbéli tevékenységére, elsősorban annak időbelisége miatt csupán a krónikás kapta fel fejét. Ugyanis Lavotta Rezső már nyugdíjasként még a Zeneműtárát vezette, amikor Vécsey a nemzeti könyvtár Nyomtatványi osztályán a zenei könyvek feldolgozását, s újfajta szakrendbe szervezését végezve, a zenei részleggel is kapcsolata volt. Lavotta távozása

után Vécsey kapta az embert próbáló feladatot, hogy a Zeneműtár vezetőjeként a romokban heverő gyűjteményt felépítse, újjászervezze.

Az Örvidéken, Tarcsafürdőn (Tatzmannsdorf) élő *Radics Éva* a Grazi Zeneművészeti Egyetem nyugalmazott tanára a legkiválóbb ismerője a Cinfalván (Siegendorf) született s bő évszázadot megélt zeneszerző, zongoraművész, népzene kutató és zenepedagógus Takács Jenő (1902–2005) életének, munkásságának. Előadása – *Mozaikok Takács Jenő életéből és műveiből* – a hatalmas, szerteágazó életműből valóban nem engedett többet, mint mozaikok bemutatását. Professzor asszony mindezt a szemtanú hitelességével, rokonszenvét, nagyrabecsülését a zeneművész iránt nem titkolva tárta a hallgatóság elé. A négy világrészen – Európában, a Közel- s Távoll-Keleten, valamint Amerikában – zajlott Takács Jenő élete, amely alkalmat adott számos kiváló kortárrsal – mint például Paul Hindemith-tel, Darius Milhaud-val, Yehudi Menuhinnal – baráti kapcsolatok kialakítására. Ugyanakkor rendszeres találkozásai voltak, s szívélyes levelezést folytatott a magyar kulturális élet kiemelkedő személyiségeivel is, többek közt Bartók Bélával, Kodály Zoltánnal, Dohnányi Ernővel, Weöres Sándorral, Csorba Győzővel, Jékely Zoltánnal. Kivételes ajándéka a Sorsnak, hogy Takács Jenő hosszúra nyúlt életével az egész 20. század történéseinek nemcsak tanúja, hanem cselekvő részese lehetett.

Radics Éva

Sziklavári Károly

A konferencia második napjának méltó zárása volt – előadásban, valamint zongoranégykezes formájában megszólaltatott – Johannes Brahms Magyar táncainak megidézése. Először *Brahms Magyar táncai és a magyar hagyomány* címmel a zempléni konferenciák kezdetétől előadó *Sziklavári Károly* szólt a számunkra oly kedves táncokról, majd rövid technikai átállás után a műismertetést *Elek Szilvia* és *Kassai István* négykezes zongorahangversenyén műsorvezetőként folytatta. *J. Brahms: Magyar táncok - beharangozó*, így hirdette az eredetileg lemezbemutatónak szánt eseményt a rendezvény plakátja, s noha a CD-felvétel elkészült, azonban a közönség számára csak a jövő évben lesz elérhető. A sátoraljaujhelyi zeneszeretők viszont az első tíz magyar táncot élőben hallgathatták meg. S azért csak tízet, mert különlegességként – Sziklavári Károly a táncok eredeti műdalainak hasznos és élvezetes zenetörténeti ismertetésével – a zongoraművészek először felváltva játszották a Brahms által forrásként használt magyar dallamokat, majd pedig felhangzott zongoranégykezes formában is, amellyel az előadók fergeteges hangulatot teremtettek.

Már kedves hagyomány az is, hogy a konferencia befejező napján a résztvevők Tállya Község Önkormányzata

A konferencia második napjának méltó zárása volt – előadásban, valamint zongoranégykezes formájában megszólaltatott – Johannes Brahms Magyar táncainak megidézése. Először *Brahms Magyar táncai és a magyar hagyomány* címmel a zempléni konferenciák kezdetétől előadó *Sziklavári Károly* szólt a számunkra oly kedves táncokról, majd rövid technikai átállás után a műismertetést *Elek Szilvia* és *Kassai István* négykezes zongorahangversenyén műsorvezetőként folytatta. *J. Brahms: Magyar táncok - beharangozó*, így hirdette az eredetileg lemezbemutatónak szánt eseményt a rendezvény plakátja, s noha a CD-felvétel elkészült, azonban a közönség számára csak a jövő évben lesz elérhető. A sátoraljaujhelyi zeneszeretők viszont az első tíz magyar táncot élőben hallgathatták meg. S azért csak tízet, mert különlegességként – Sziklavári Károly a táncok eredeti műdalainak hasznos és élvezetes zenetörténeti ismertetésével – a zongoraművészek először felváltva játszották a Brahms által forrásként használt magyar dallamokat, majd pedig felhangzott zongoranégykezes formában is, amellyel az előadók fergeteges hangulatot teremtettek.

Elek Szilvia és Kassai István

Dr. Németh Judit Tállya jegyzője

vendégei. Az igényesen felújított Mailloth-kastélyban Serfőző Szabolcs polgármester távollétében Dr. Németh Judit jegyző meleg szavakkal köszöntötte az ünnepség résztvevőit. A hely szelleme megkívánta Lavotta-hegedűduó elhangzása után a konferencia rendhagyó harmadik napját a fáradhatatlan háznagy, Fehérné Sulyok Éva nyitotta meg. Az emlékbeszéd megtartására felkért Tusnád László professor emeritus – a csepergő eső miatt – Lavotta János síremléke helyett ezúttal a kastély falai között mondta el mélységből a magasságba szárnyaló gondolatait.¹

A szóvivő ezután – október 1-én, Zenei Világnap lévén – Yehudi Menuhin ünnepi szavaiból idézve adta át a színpadot a hangverseny szereplőinek, kerek születésnapjukat a közelmúltban megélt, hegedűn és brácsán játszó Dombóvári Jánosnak (70), valamint az őt zongorán kísérő Bojti Eszternek (60). A muzsikusról ismert Zemplénben, hogy a nyár vége óta születésnapjukat vasárnaponként a templomokban az Ige tanítása szerint

Dombóvári János és Bojti Eszter

– Adj hálát mindenért – szervezik. A Zenei Világnapon ennek a koncertsorozatnak volt egyik állomása a hajdani mezőváros, Tállya.²

Ezt követően a hallgatóság a példásan karban tartott Lavotta-síremlékhez zárandokolt, ahol a helyi önkormányzat, a sátoraljaújhelyi Lavotta János Művészeti Iskola, valamint a Lavotta János Kamarazenekar Alapítvány képviselői elhelyezték az emlékezés koszorúit. Még a Szózat dallamának utolsó sora, az *Itt élned és meghalnod kell!* munkált lelkünkben, amikor megérkeztünk a másik koszorúzó helyszínre, Lavotta János bronz domborművéhez.³ A Himnusz eléneklésével a három napos konferencia hivatalos része itt véget is ért. Az önkormányzat nagyvonalú vendéglátását hamarosan a búcsúzás percei követték.

¹ Mivel az irodalomtörténész, költő s műfordító Tusnád László szabadon elmondott emlékezését eljuttatta hozzám írásban is, a beszámoló végén a magyar nyelv határtalan gazdagságát mondatról mondatra bizonyító emlékbeszédét örömmel tesszük közzé.

² Elhangzott művek:

J. S. Bach-Gounod: Ave Maria
G.Fr. Händel: Szonáta (F-Dúr)
J. Brahms: Intermezzo (e-moll)
F. Mendelssohn: A dalnak lenge szárnyán
J. Massnet: Meditáció
Hubay Jenő: Ima

³ Kiss György Munkácsy-díjas szobrászművész által alkotott domborművet Bónis Ferenc, a gyulai Erkel Ferenc Társaság elnöke adományozta s leplezte le 2002-ben, annak a feltételezett egykori patikának falán, ahol a verbunkos-szerző végórát töltötte.

Kívánjuk, és ebben mindannyian reménykedjünk, hogy Lavotta János születésének 260. évében, 2024. október 3. és 5. között megrendezésre kerülő XIV. Zenetudományi konferencián, újra viszontlátjuk majd egymást!

Hálás köszönet a magyar zenetörténeti kérdéseket boncolgató értékes előadásokért a zenetörténészeknek, kutatóknak, a hangversenyek szép élményét a zeneművészeknek, a szervezők példás munkáját, nem utolsósorban pedig a konferencia megrendezését támogatóknak!⁴

Koszorú elhelyezése Lavotta domborművén

Tusnády László: Emlékezés Lavotta Jánosra Tállyán

Lavotta János vándormadár-lelke itt hagyta magára a testet. Az sírba zuhant, de zeneszerzőnk szent küldetése, lélek-áradása kottafejekben őrzi örökségét, annak szépségét, erejét. Ne keressük holtak közt az élőket, de a hajdani pálya végpontján, emlékhelyén tisztelettel gondolunk az emberre, a művészre, kinek a teste itt talált végső nyugalomra.

Mauriac azt állította, hogy szeretett halottaink mindenütt jelen vannak bennünk, csak épp a temetőben nem. A mélységesen hívő francia író nem a napóleoni kor sírromboló korát akarta felidézni, hanem az eltávozottat kísérté lélekben, számunkra ismeretlen útján. Aki tudja, hogy könnyek követik eddigi léte után, legnagyobb magányában, sorsát elfogadhatja, de tisztában van azzal, hogy az a sír, amely földi zarándokútjának végső állomása, a hozzá közelieknek szomorú, szívet dermesztő hely lesz.

Tusnády László professor emeritus

A szeretet erősebb a halálnál, de épp a halál a leggyötrelmesebb mélységbe taszítja az embert, ezért vélem úgy, hogy az ide kiköltözöttnek nevében szabad elrebegnem szent és tiszta kívánságukat: egy-egy ember szív-gyémántját vésem ide, könnyek kristálygyöngyét szeretném felidézni ezekkel a szavakkal:

Ne fájna a könny, mely odaát zuhog
patakban értem, csak az ne fájna úgy!
Az éj uralmát tán kibírnám,
ó, csak a könny ne omolna értem!

Volt-e ilyen érzése, gondolata Lavotta Jánosnak itt, Tállyán, mikor látnia kellett, hogy porhüvelyében füstösen, túl korán elég az idő? Odüsszeuszi bolyongó volt a magyar Orfeusz.

⁴ Köszönjük Nagy Zoltán informatikusnak, Szigeti Sándor fotósnek, a rendezvényeknek helyt adó Sátoraljaujhely-, Tállyai Önkormányzatának, a Lavotta János nevét viselő szervezeteknek, valamint a bodrogkeresztúri BOTT-, a bodrogkisfaludi PATRICIUS-, a tolcsvai PAULECZKI Pincészetnek, hogy a konferencia nemes lélekre valló támogatói voltak.

Euridikét siratta. Miatta szállt le a Hadész mélyeibe, de ahhoz közelség kell, a szerelmes simogatása, a saját gyermekünk édes kacaja, mert abban, mint a legszebb zenében, felsejlik az örök ígérete. Nem az általam nagyra becsült tályaikat sértem meg azzal, ha elárulom gondolatomat: nem ők tehetek arról, hogy ilyen személy akkor és itt nem létezett ebben a barátságos környezetben, de valamit tudtak azok, akik akkor itt éltek. Saját örömeikben vagy keresztjük alatt görnyedve nem feledkeztek el arról, hogy itt a temetőjükben egy titokzatos lény pihen. Olyan rejtelmes személy, aki halottnak hitt nemzetünket akarta életre ébreszteni.

Nem tudom, de biztosra veszem, hogy kétszázkét év során többen voltak, akik felsóhajtottak, mondván: „Ezeknek a dolgoknak nem így kellett volna történniük.”

Fájó szavak örvénylését indíthatja el ez a mondat. Valóban nem lett volna szabad, hogy zivataros századok a magyarság életfájáról gyönyörű, életerős ágakat törjenek le. Nem lett volna szabad, hogy nyelvünk sorsa egyre inkább mélybe süllyedjen. Égbe kiáltó bűn zökkentette ki Zrínyi küldetését, még akkor is, ha a vaddisznó eredeti volt, és nem orvlövész fegyvere. Lavotta János zenéjével az eposzi hős Zrínyi Miklóst akarta megörökíteni.

Emlékezetem visszapillantó-tükrében egy régi könyv jelenik meg: Pröhle Vilmos 1895-ben kiadott török nyelvtana. Benne egy versre bukkantam. „*Ej kup kuru kalmis csicsek*” – ezekkel a szavakkal kezdődött a vers. Átcsapott rajtam virág-sorsunk könyörtelensége. Anyanyelvemen daloltam újra, és most idő-szakadékok, világörvénylesek rettenetében hozom Európa földrajzi középpontjába, hogy annak a nagyon beteg, de talán még létre kelthető szíve kapjon erőt, ne dermedezzen tovább:

Száraz virág, lengsz a szélben,
te voltál földünk fényes éke.
Száraz virág nyarunk emléke.
Mi is, kik e bús földön élünk,
hozzád hasonlón elmegyünk.
Rólad lehull egy kis virág;
minket elhagy víg életünk.

Minden remény szertefoszlott:
kétség gyötörte, bús világ,
a földünkön mi múlandóbb,
az életünk vagy a virág?

Ebből a mélységből, ebből a temetői szakadékból kell meglátnunk a végső igazságot, melyet évezredek óta érez az ember, és Horatius így fogalmazott meg: „*Non omnis moriar.*” (Nem hal meg minden). Ez a néhány szó tagadja a halál végső diadalát. A szomorú tény nem kisebbíti, de a koromsötétté vált életúton is felcsillant valami pislá fényt.

Fönséges és szomorú a következő török közmondás: „*Ölüm bir kara deve dir, her kapıda çöker.*” (A halál fekete teve, minden kapuban letérdepel). A természet rendjét képviseli ez a fekete teve. Nem diadalittas, hanem saját maga is azonosul annak a bánatával, lelki gyötrelmével, akihez megérkezett. Ezért térdepel le ennek a soron lévőnek a kapujában. Szinte sugallja a legnagyobb török költőnek, Yunus Emrének a gyönyörű sorát: „Jézus ajkán ima voltam.”

Minden igazi művészet lényege felidéz valamit ebből az imából. Dombóvári János társaival Lavotta János zenéjét úgy szólaltatja meg, hogy a verbunkoszene örök értéként dobogtatja meg szívünket. Idejönnek ők évről évre, most is itt vannak. Átélik Mesterük tragédiáját, de a szellemiségében, zenéjükkel képviselik a jövőt.

Kétszázkét év során mennyi és mennyi virág hervadt el itt zeneszerzőnk sírján, de ez a zene valamit felidéz a régi tavaszok és nyarak virágillatából.

Messze tájak határtalan örömét, mélységes titkait érezzük meg, mintha egy örök szeretetvendégségen lennénk. Kilencszáz év távolából zengi dalát Omár Khájám:

*Gujánd má-ra ke duzáhi basád mászt,
goul-iszt helaf-o del bár an nát(á)wan bászt.
Gár asego mejhare be duzáh basád,
fárda bini behest cson káf-e dászt.*
Mondják nekem, hogy pokoli bort inni,
hamis a szó, értelmét nem kell hinni;
Ha az ittast s szerelmest pokla várja,
az üres eget szemed reggel tekinti.

Odüsszeusz a Hadészben találkozott Akhilleusszal. Elmondta neki, hogy híre mily nagy fénnel ragyog a földön. A dicső hérosz azt válaszolja, hogy alvilági rangjáról, az említett dicsőségről szívesen lemondana egy földi napért. A lélek halhatatlanságának a hite boldogságunk egyik forrása. Az ókori görögök is érezték ennek a hitnek az erejét. Zeusz Kronosz és Gaia leszármazottjaként az Időt és a Földet is magában hordozza. Platón filozófiájában nagy szerepe van a szeretet tanításának, amely Európa számára oly meghatározó erővé lett. Most a szeretet agóniájának az idejét élük meg sokan, de ősi gyökereink életért kiáltanak. A szunnyadó magvak létet remélnek.

A mi klasszicizmusunk azt a kort készítette elő, amelyben a legnagyobb reményt ragyogtattuk fel a világ előtt. Ebben a nagy és tavasz-igézetű folyamatban a kezdet örömét és hitét zengik Lavotta János húrjai. Húszéves volt, amikor II. József nyelvi rendeletével a halál bakacsinját készült hazánkra teríteni. Ekkor született Körösi Csoma Sándor. Létünket erősítő forrásokért eredt távoli tájakra, és egyedüli kincseket tárt a világ elé. Csokonai Vitéz Mihály attól tartott, hogy ha nem születik a számunkra valamilyen szerencsés megoldás, akkor a saját kora után, talán még száz évet élhet meg a magyar nyelv. Hitt abban, hogy a homéroszi, tassói eposszal sikerül felébresztenie szunnyadó nemzetét.

Magvetők a művészeink, templomépítők. A jövő letéteményesei. Ünnepe van. Egy akhilleuszi napra itt látom most magunk előtt Lavotta Jánost és Csokonai Vitéz Mihályt.

„Magyar! Hajnal hasad!” – zengi a költő. Lavotta megzendíti a hegedűhúrokat. Vésznél szilajabban szólnak. Mégsem dermesztik a szívünket, mert érezzük, hogy épp a vész földbe, mélybe éneklését hirdeti a csodálatos hangszer. A szív gazdagsága van itt most jelen, Tállyán. Aranyhíd emelkedik az élet vándora előtt. Az időtlenség öröme hatja át a lelkeket.

Csokonai Vitéz Mihály Háfiz sírjáról szaval, és lám a sír az örök ifjú lányok jelenlétében rózsakertté változik.

Megjelenik a fekete teve. Felemelkedik. Szívünk is a tiszta-kék magasba szárnyal. Madarak éneke köszönti az örök reggelt. Az elmúlás, a gyász, a temető életünk része, de akik itt jártak előttünk ezen a vándorúton, kincseket hagytak maguk után. A mi léthajnalunkat készítették elő.

Múlnak napok és hetek,
hónap, évszak évbe ér...
Száll az idő, mint a szél,
vagy a hullám a vízen...

Enis Behiç Koryürek ezekkel a szavakkal idézte fel a tovairamló időt, de a szeretett személy tekintetét, kedves hangját épp ebben a tovasuhanásban örökítette meg úgy, hogy a nagy idővágót felmutatta.

Ünnep után elszorulhat a szívünk. Egyre távolodik a vidám, szép, öröknek hitt zene. A kőbe vésett szavakat is kivájjja, koptatja a mindent megőrlő idő? Nem! Az a fény, amely itt, ezen a tájon is fellobogott, itt van. Új és új nemzedékek mentik kincseinket.

Szabó Lőrinc szerelme halála miatt a kínok kínját élte meg, de mire mindent elmondott neki – gyönyörű versekben, már „csillagfénykoszorús gyász”-ról beszélt. A földről soha el nem tűnő szépséget hirdeti a Tadzs-i-Mahál (a helység koronája). Az ember keresi a szépség szívét. Delhi leghíresebb palotájának perzsa nyelvű felirata ezt fejezi ki:

*Eger beruí zemín firdausz ászt,
hemin ászt, hemin ászt.
Ha a földön van mennyország,
ez valóban az, valóban az.*

A „fárda” (reggel) és a „firdausz” (mennyország) hangjai hajnali harangok áhítatát ébresztik a lélekben. A kezdet hitével indulunk új napunkon a jövőbe, mert őseink, elődeink emlékhelyei is arról győznek meg, hogy a szeretet olyan fény, mely a legsötétebb éjjeleken is átragyog.

Lavotta János síremlékénél a tállyai temetőben